

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Andrejeva/Letonya – 55707/00

Karar 18.2.2009 [BD]

Madde 14

Ayrımcılık

Başvurucunun eski Sovyetler Birliği'ndeki çalışma süresinin, başvuru Letonya vatandaşlığına sahip olmadığından, emeklilik maaşının hesaplanmasında dikkate alınmaması: *İhlal*

Olaylar: Başvurucu o zaman Sovyetler Birliği'ne bağlı olan Letonya topraklarına 1954'te, 12 yaşındayken, giriş yapmıştır. Başvurucu o zamandan beridir orada yaşamaktadır. Daha önce eski SSCB vatandaşı olan başvuru şu anda Letonya'da vatandaş olmayan uzun süreli oturuma sahip kişi statüsündedir. 1966'da başvuru SSCB'nin Kimyasal Sanayi Bakanlığı'na bağlı bir devlet kuruluşu olan o zamanki SSCB topraklarında ve şu andaki Letonya topraklarında bulunan Oleine kimyasal kompleksinin ıslahı fabrikasında çalışmaya başlamıştır. 1981 tarihine kadar bu fabrika merkezi Kiev'de bulunan bir devlet firmasına bağlıydı. Ondan sonra aynı firmanın merkezi Moskova'da bulunan bir alt yapılanmasına bağlanmıştır. Maaşı posta transferi yoluyla önce Kiev'den sonrada Moskova'dan ödenen başvuru için bu durum çalışma koşullarında önemli bir değişiklik yaratmamıştır, çünkü başvuru her zaman ki gibi ıslah fabrikasındaki işini yapmaya devam etmiştir. Kasım 1990'da Letonya'nın bağımsızlık ilanı sonrasında başvuru doğrudan fabrika yönetimi emri altına girmiştir. 1997'de emekliye ayrıldığında sosyal sigorta kurumunun yerel müdürlüğüne emeklilik maaşını hesaplaması için başvurmuştur. Müdürlük, kamusal emeklilik hakkındaki yasanın geçici birinci maddesine göre, 1 Ocak 1991 tarihi itibarıyla Letonya'da oturan yabancı ve vatansızların emeklilik maaşlarının hesaplanmasında bu şahısların sadece Letonya'da çalıştıkları sürenin dikkate alınacağını kendisine bildirmiştir. Başvurucu, 1 Ocak 1973 tarihinden 21 Kasım 1990 tarihine kadar, merkezleri Kiev ve Moskova'da bulunan şirketler tarafından çalıştırıldığından, müdürlük, başvurunun emeklilik maaşını hesaplarken bu dönem haricindeki süreleri dikkate almıştır. Sonuç olarak, başvurucuya verilen emeklilik maaşı ayda 20 Letonya Latisini (yani yaklaşık olarak 35 Euro) geçmiyordu. Başvurucu idari ve adli yargı organları önünde bu karara itiraz etmiştir. Son olarak başvuru adına savcı tarafından Yüksek Mahkeme Senatosu'na yapılan ve 6 Ekim 1999 tarihli kamuya açık duruşmada görüşülen temyiz talebi reddedilmiştir. Senato yerel ve bölge mahkemelerinin başvurunun Ukrayna ve Rus şirketleri tarafından çalıştırıldığı dönemlerin emeklilik maaşı hesaplanmasında dikkate alınamayacağı yönündeki kararlarını onamıştır. Senato söz konusu işverenlerin hiçbir zaman Letonya'da vergiye tabi olmadıklarını ve dolayısıyla ilgilinin Leton

zorunlu sosyal sigorta rejiminden yararlanması için hiçbir nedenin olmadığını belirtmiştir. 6 Ekim 1999'daki duruşmaya, duruşmanın öngörülenden daha erken bir saatte başlamasından dolayı katılamadığından dolayı, başvuru dosyasının yeniden incelenmesini talep etmiş ancak bu talebi reddedilmiştir. Şubat 2000 tarihinde, başvurucuya, Letonya ile Ukrayna arasında varılan bir anlaşma sayesinde 1 Kasım 1999 tarihinden itibaren emeklilik maaşının yeniden hesaplanacağı ve Ukrayna merkezli şirket için çalıştığı dönemlerinde bu hesaplamada dikkate alınacağı bilgisi verilmiştir.

Hukuk: 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak 14. madde – 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulanabilirliğiyle ilgili olarak, Hükümet Sovyetler Birliği'nin dayanışma ilkesi gereği ortak bir bütçeden ödeme yaptığı emeklilik sistemi ile 1991'den itibaren kademeli olarak yürürlüğe giren ve sistemden yararlananların ödedikleri primlerle işleyen emeklilik sistemi arasındaki farka büyük bir önem atfetmektedir. Bu bağlamda, AİHM devletin bir emeklilik sistemi oluşturmaya karar verdiği durumda bu sistemden doğan kişisel hak ve çıkarların 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamına gireceğini belirtir. Prim ödenip ödenmediği ve emeklilik fonuna kaynak aktarımının ne şekilde yapıldığı önemli değildir. Ayrıca, bir devletin kendi toprakları dışında yapılan iş için kişilere emeklilik maaşı vermeyi kendiliğinden kabul ettiği ve böylece iç hukukunda yeteri kadar açık yasal bir temel yarattığı bir durumda, böyle bir servisten yararlanma konusunda varsayılan hak 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulama alanına girer. Başvurucunun durumunda, kamusal emeklilik sistemiyle ilgili Leton yasasının geçici maddeleri 1991 yılından önce eski SSCB toprakları üzerinde çalışılan yıllar için prim ödemediği bir emeklilik maaşı alma hakkı tanıyor ancak bu hakkı sadece Letonya vatandaşlarına tahsis ediyor. Başvurucunun söz konusu servisten yararlanma talebi böylece sadece Letonya vatandaşı olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Sonuç olarak, başvurunun mülkiyet ile ilgili çıkarları 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulama alanına girmektedir.

Esas konusunda, AİHM bir başvurunun farklı bir muamelenin varlığını kanıtladığı andan itibaren bu farklı muamelenin haklı olduğunu göstermenin Hükümet'e düşeceğini hatırlatır. Başvurucunun durumunda farklı muamele AİHS'nin genel amaçlarıyla uyumlu en az bir meşru amacı (ülkenin ekonomik rejiminin korunması) hedefliyordu. Daha sonra bu amaca ulaşmak için kullanılan araçların orantılılığını inceleyen AİHM, ulusal otoritelerin başvurunun "Letonya toprakları dışında" çalıştığı dönemleri dikkate almayı reddetmesinin sadece vatandaşlık kriterlerine dayandığını gözlemlemektedir. Ayrıca, başvuruyla aynı durumda olan (yani aynı dönemlerde aynı firmada çalışan) bir Leton vatandaşın emeklilik maaşının uyuşmazlık konusu kısmını alacağı ve eğer başvuru vatandaşlık almak suretiyle Leton vatandaşı olsaydı bütün mesleki hayatı boyunca otomatik bir şekilde aynı emeklilik maaşına hak kazanacağı konusunda da taraflar arasında hiçbir ihtilâf bulunmamaktadır. Sadece vatandaşlık temeline dayanan farklı bir muamelenin AİHS'ye uygun olduğuna karar verilebilmesi için çok güçlü nedenlerin olması gerekmektedir. Bu davada AİHM böyle bir neden görmemektedir. İlk olarak, başvurunun çalıştığı yılların hepsinin dikkate alınması için gerekli diğer yasal şartları yerine getirmediği ne kanıtlanmış ne de iddia edilmiştir. Dolayısıyla başvuru aynı veya benzer bir kariyere sahip olan ancak 1991 yılından sonra Leton vatandaşı olarak tanınan kişilerle nesnel olarak benzer bir durumdaydı. Ayrıca, Sovyetler Birliği döneminde emeklilik konusunda eski SSCB vatandaşları arasında herhangi bir farklı muamelenin mevcut olduğunu gösterir hiçbir şey yoktur. Son olarak, AİHM ilgilinin şu anda vatansız olduğunu ancak, istikrarlı bir hukuki bağının bulunduğu ve dolayısıyla sosyal güvenlik açısından nesnel olarak sorumluluğunu yüklenebilecek tek ülke olan Letonya'da "vatandaş olmayan uzun süreli oturuma sahip kişi" statüsünden yararlandığını not eder. Bu şartlarda, Hükümet'in argümanları, AİHM'yi, bu davada eleştiri konusu olan farklı

muameleyi AİHS'nin 14. maddesine uygun hale getirecek “nesnel bir orantılılık ilişkisinin” mevcudiyetine inandırmaya yeterli değildir.

Hükümet çalışma dönemlerinin hesaba katılması sorununun esas olarak sosyal güvenlik konusunda devletler arasında yapılan ikili anlaşmaları ilgilendirdiğini ileri sürse de, AİHM Letonya'nın AİHS'yi imzalamak suretiyle “kendi yetki alanı içinde bulunan herkese” AİHS’de güvence altına alınan hak ve özgürlükleri tanıma sorumluluğunu üstlendiğini hatırlatır. Sonuç olarak, Leton Hükümeti sosyal güvenlik konusunda Ukrayna ile Rusya arasında yapılan devletlerarası anlaşmalarla bağlı olmadığı gerekçesiyle 14. maddeden kaynaklanan sorumluluğundan kurtulamaz. Öte yandan, AİHM Hükümet’in emeklilik maaşının tamamını alması için başvurunun Leton vatandaşı olmasının yeterli olacağı yönündeki argümanını da kabul edemez. Gerçekten, 14. maddede öngörülen ayrımcılık yasağı sadece başvurunun kişisel durumunun olduğu gibi dikkate alınması durumunda anlamlıdır.

Sonuç: İhlal (Bire karşı on altı oyla).

Madde 6 – AİHM temyiz talebinin başvurunun kendisi veya avukatı tarafından değil ancak Riga bölge mahkemesi savcısı tarafından yapıldığını gözlemlemektedir. Hükümet’e göre, savcılığın başvurunun lehine olan tutumu Senato’yu başvurunun duruşmaya şahsen katılmasını sağlama sorumluluğundan muaf tutmuştur. AİHM bu argümanı inandırıcı bulmamakta ve dava dosyasından, Leton hukukunda savcının bir tarafın temsilcisi olarak görülmesi veya davada onun yerine geçmesinin mümkün olduğu sonucunun çıkmadığını gözlemlemektedir. Başvurucu kendisi tarafından açılmış idari davanın bir tarafıydı. Dolayısıyla, bu davanın esas aktörü olarak, başvuru çekişmeli yargı ilkesinden kaynaklanan bütün güvencelerden yararlanabilmeliydi. Temyiz başvurusunun savcı tarafından yapılmış olması, başvurunun davasının incelenmesi sırasında, istemesine rağmen kullanamadığı, temsil edilme hakkını hiçbir şekilde ortadan kaldırmıyordu.

Sonuç: İhlal (Oybirliğiyle).

Madde 41 – Bütün zararlar için 5 000 EUR.

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce’dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi’nin insan haklarına destek Fonu’nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme’yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC’un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadelerin kullanılması ve insan haklarına destek Fonu’na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l’Europe/Cour européenne des droits de l’homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l’homme sont le français et l’anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l’homme du Conseil de l’Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle

peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.